VIKIPEEDIA

Evengi keel

Evengi keel on tunguusi-mandžu keel, millel on 16 800 kõnelejat Venemaal, Hiinas ja Mongoolias. Lisaks evenkidele on evengi keele oskus levinud ka naaberrahvaste seas. Evengi keel on ohustatud, emakeelena omandab seda vaid väike arv lapsi ning keele kõnelejate arv kahaneb.[2]

evengi keel (Эвэды̄ турэ̄н)	
Kõneldakse	Venemaa, Mongoolia, Hiina
Kokku kõnelejaid	16 800[1]
Keelesugulus	(altai keeled) tunguusi-mandžu keeled **evengi keel**
Keelekoodid	
ISO 639-3	evn

Sisukord

Murded

Venemaal kõneldav evengi keel jaguneb kolme murderühma – põhja-, lõuna- ja idamurdeks–, mis jagunevad 14 murdeks ja paljudeks murrakuteks. Murreteks jaguneb ka Hiinas ja Mongoolias kõneldav evengi keel.

Kiri

Venemaal kirjutati evengi keelt 1931–1937 ladina kirjas, alates 1937. aastast kirillitsas. Hiinas on evengi keelt varem kirjutatud mandžu kirjas, tänapäeval ladina kirjas ja harvemini mongoli kirjas.

Grammatika

Evengi keeles on erinevatel andmetel 11 või 13 täishäälikut ning 18 või 21 kaashäälikut.

Evengi keeles on 13 käänet. Eristatakse ainsust ja mitmust ning esimest, teist ja kolmandat isikut. Keeles puuduvad eesliited, käändeid märgitakse järelliidetega. Morfoloogiliselt ülesehituselt sarnaneb evengi keel mongoli keelega. Evengi keelele on omane SOV-tüüpi sõnajärg.

Sõnavara

Kuna evengid tegelevad põhilised karjakasvatusega, on neil väga suur loomi puudutav sõnavara. Eri soost ja vanusega loomade kohta kasutatakse sadu erinevaid sõnu.

Keelenäited

Упкат илэл ты̄нмукирди, урэ̄лди мэ̄нӈи са̄рича̄ди балдыдяра. Нуӈартын дялитви, һалдяндыви биси, мэмэгӣлвэр аяралды̄дяна тэдет о̄мамачитын.

Tõlge: Kõik inimesed sünnivad vabade ja võrdsetena oma väärikuselt ja õigustelt. Neil on mõistus ja südametunnistus ning nende suhtumist üksteisesse peaks kandma vendluse vaim

(ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni 1. artikkel)

bi nungan ma sa – Ma tunnen teda.

bi uliki je vadam – Ma jahin oravaid.

bejel mokare gennevki – Tavaliselt toovad mehed küttepuid.

tar asi knigava tangdaran – See naine loeb raamatut.[3]

Arvsõnad 1–10

1. *umūn*
2. *dyūr*
3. *ilan*
4. *dygin*
5. *tunŋa*
6. *nyuŋun*
7. *nadan*
8. *dyapkun*
9. *egin*
10. *dyān*[4]

Viited

1. Evengi keel Ethnologue'is (https://www.ethnologue.com/language/evn).
2. Evengi keel Ethnologue'is (https://www.ethnologue.com/language/evn).
3. http://wals.info/example/all/wals_code_eve
4. http://www.zompist.com/numbers.htm

Välislingid

- Evengi tähestik ladina kirjas (http://www.omniglot.com/images/writing/evenki_lat.gif)
- Evengi tähestik mongoli kirjas (http://www.omniglot.com/images/writing/evenki_mng.gif)
- Evengi tähestik kürillilises kirjas (http://www.omniglot.com/images/writing/evenki.gif)